

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 25 Şubat 2015

Sanayide Gerileyen Üretkenlik

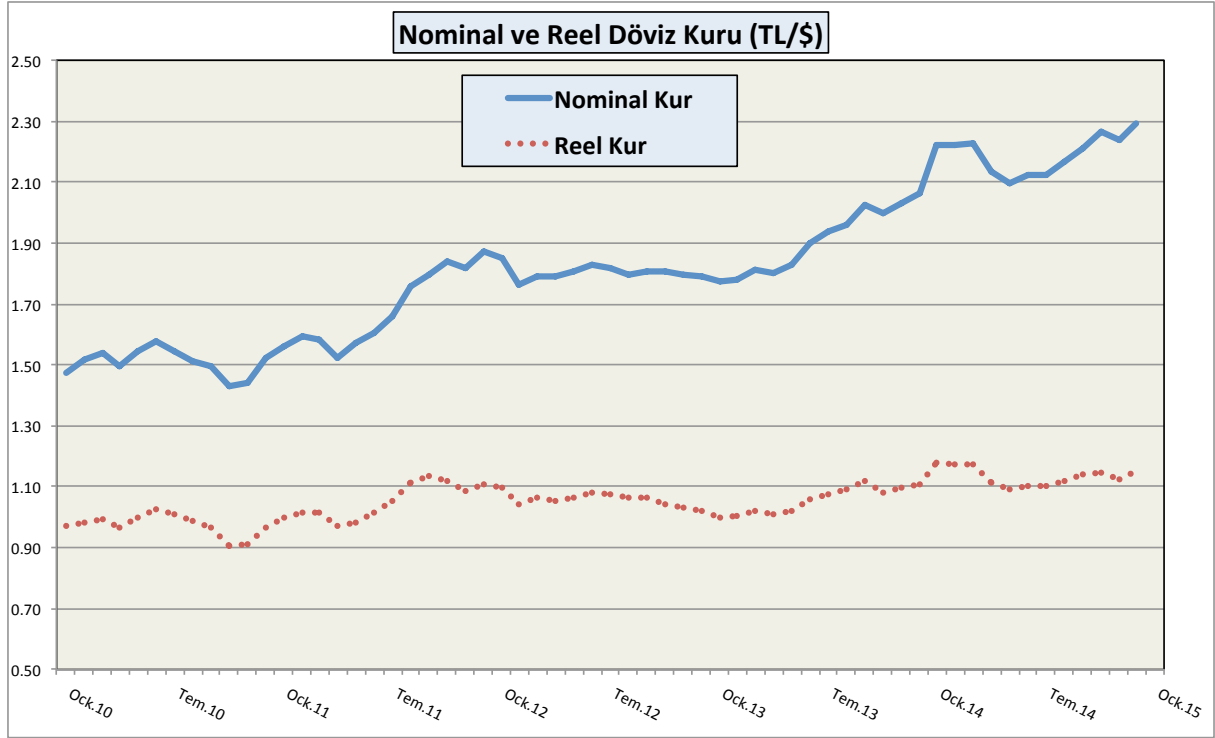
Türkiye'nin iktisat gündemi yaklaşık iki aydır Merkez Bankası'nın faiz politikasına indirgenmiş durumda. Bu satırların yazıldığı sırada TC Merkez Bankası daha henüz Para Politikası Kurulu toplantısını tamamlamamış ve dolayısıyla faiz kararını henüz duyurmamıştı. Ancak, "piyasa beklentisi" TC Merkez Bankası'nın politika faizinde yüzde 0.25 – 0.50 düzeyinde indirim gideceği yönünde idi. Kamuoyunda yaratılan beklentiler öyle ki, sanki Merkez Bankası faizleri düşürmeye başlasa, büyüme hızlanacak, işsizlik düşecek ve Türkiye içinde bulunduğu durgunluk ortamını geride bırakacaktır. Dahası, yüksek faizlerin enflasyonunun da ana nedeni olduğu yönünde iktisat biliminin sınırlarını zorlayan kuramsal savlar da geliştirilmektedir.

Merkez Bankası'nca "belirlenen" faizlerin *kısa vadeli* faizler olduğunu; oysa büyüme, yatırımlar ve istihdam gibi makro büyüklükleri etkileyecek faizlerin çoğunlukla *uzun vadeli faizler* olduğunu; bunların da ekonominin yapısal dengelerine dayanarak piyasa koşullarınca belirlendiğini bu satırlarda vurgulamış idik. Bir ekonomide büyüme, yatırımlar, istihdam gibi büyüklükleri yönlendirmede para politikasının tek başına yeterli olmadığını ise ABD ve Avrupa ekonomilerinin son dönem verilerinden yakından izlemekteyiz.

Bunun ötesinde bir ekonomide söz konusu makroekonomik büyüklükleri etkileyen çok önemli bir diğer değişken daha vardır: *reel döviz kuru*. Döviz kuru, bir yandan üretimin yurtiçi ya da ihracat pazarlarında dağılımını yönlendirirken, bir yandan da ithalat rekabetine karşı ulusal üretimin desenini etkilemektedir. İthal ara malı ve yatırım mallarının fiyatı; dış borçlanma yükü; dış kredi maliyetleri döviz kurundan yakından etkilenir. Bu yönüyle dövizin *enflasyon farklarından arındırılmış reel fiyatı* ulusal gelirin düzeyini ve bileşenlerini yönlendirmede son derece önemli bir işlev görmektedir.

Türk Lirası yabancı paralar karşısında, özellikle ABD dolarına karşı 2003'ten bu yana hızla değerlenme (ucuz döviz kuru) içindedir. Ucuzlayan döviz ithalatı körüklemiş, ulusal sanayinin ithalata bağımlılığını arttırmış ve istihdam yaratma kapasitesini de köreltmıştır. Türkiye'nin TL'de son iki yıldır yaşadığı görece değer kaybı ise *reel olarak* çok önemli bir değişiklik yaratmamıştır. Aşağıdaki ilk şekilde bu olgu açık olarak betimlenmektedir.

Şekilde ABD dolarının piyasa fiyatı (nominal kur) ile Türkiye ve ABD arasındaki enflasyon farklarından arındırılmış reel düzeyi 2010'dan başlayarak aylık ortalamalar olarak sergilenmektedir. İktisat literatüründe *satın alma gücü paritesi reel kuru* olarak adlandırılan bu hesaplama bize doların piyasa fiyatında son dönemde gözlenen pahalılaşmanın, TL'nin *dolar karşısındaki reel değerinde* anlamlı bir değişiklik yaratmamış olduğunu belirtmektedir. Bunun nedeni Türkiye'nin görece yüksek enflasyonuna dayanmaktadır.

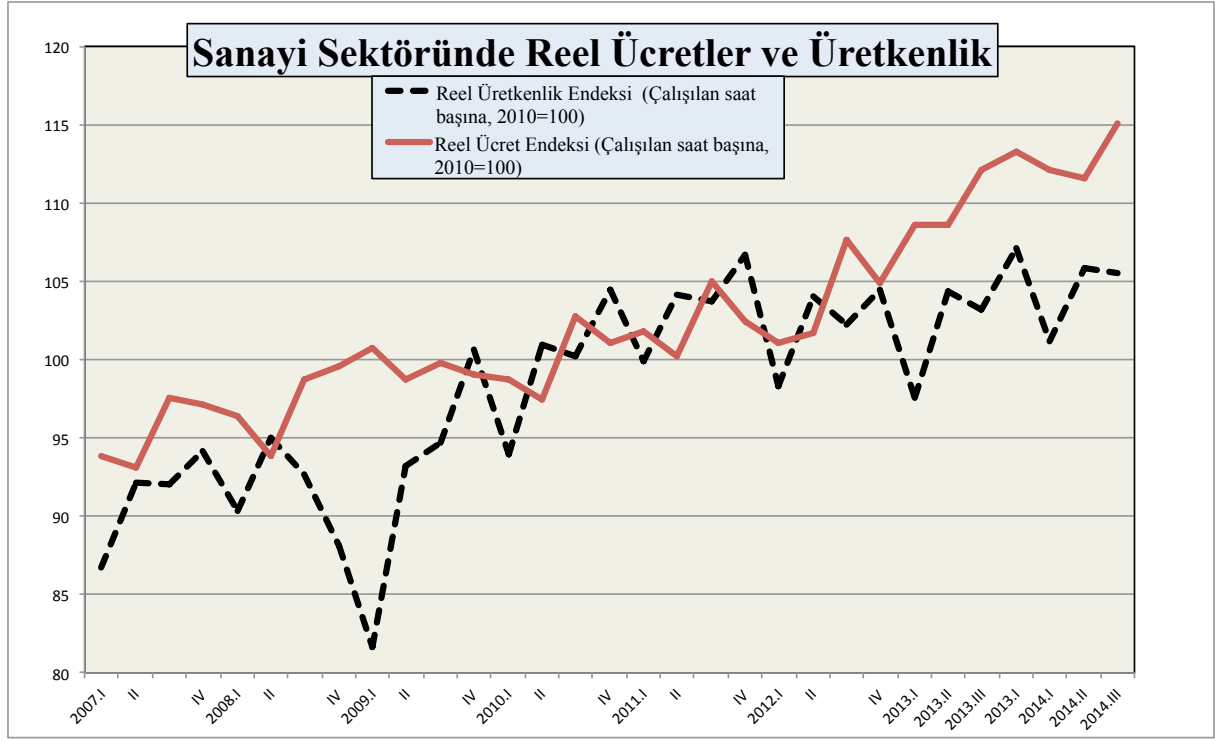

Kaynak: TC Merkez Bankası ve ABD Bureau of Statistics.

Dolayısıyla, pahalılaşılan dövize rağmen, döviz kurunun reel düzeyi sadece enflasyon farkını giderebilmiş ve TL hala aşırı değerli konumunu yitirmemiştir.

Bu yazımızda vurgulamak istediğimiz ikinci konu ise sanayi sektöründeki üretkenlik kayıplarına ilişkindir. Ulusal ekonomik aktivitenin belirleyici sektörü olan sanayide kabaca 2011'den bu yana üretkenlik kazanımları durgunlaşmış görünümündedir. Kalkınma Bakanlığı'ndan derlediğimiz veriler, 2011 sonrasında sanayide çalışılan saat başına reel işgücü üretkenliğinin, ücret maliyetlerindeki artışın gerisinde kaldığını göstermektedir. Üretkenlik düzeyinin ücret maliyetlerinin gerisinde kalması sonucu karlar sıkışmakta; bu da sanayi sektöründe enformel ve taşeronlaştırılmış/güvencesizleştirilmiş istihdam biçimlerinin yaygınlaşmasına yol açmaktadır.

Türkiye ekonomisinde süregelen durgunluğun ve zayıf istihdam/yüksek işsizlik olgularının ardında sanayi sektörlerinden başlayarak ulusal ekonominin bütününe yayılmış bulunan düşük üretkenlik performansı ile birlikte, yüksek cari işlemler açığına ve yüksek dış borçlanmaya yol açan ucuz döviz kuru yatmaktadır. Bu tür yapısal sorunların çözümü ise salt Merkez Bankası faiz politikası ile çözülebilir olmaktan uzaktır.

Kaynak: TC Kalkınma Bakanlığı, *Temel Ekonomik Göstergeler*.